

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

Полтава
2019

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

**ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2019**

Друкуються відповідно до наказу по університету № 135-Н від 20 серпня 2019 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора – **С. В. Гаркуша**, д. т. н., професор, проректор з наукової роботи ПУЕТ.

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземної мов та перекладу ПУЕТ.

Відповідальний редактор:

К. Ю. Вергал, к. е. н., доцент директор Інституту економіки, управління та інформаційних технологій ПУЕТ.

Члени редакційної колегії:

О. О. Ємець, д. ф.-м. н., професор (за спеціальністю Комп'ютерні науки), завідувач кафедри математичного моделювання та соціальної інформатики ПУЕТ;

В. В. Карцева, д. е. н., професор (за спеціальністю Фінанси, банківська справа і страхування), завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ;

Т. А. Костишина, д. е. н., професор (за спеціальністю Публічне управління та адміністрування), завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії;

В. А. Кулик, д. е. н., доцент (за спеціальністю Облік і оподаткування), завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор (за спеціальністю Публічне управління та адміністрування), завідувач кафедри правознавства ПУЕТ;

Т. В. Онішко, д. і. н., професор (за спеціальністю Інформаційна, бібліотечна та архівна справа), завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;

Л. М. Шимановська-Діаніч, д. е. н., професор (за спеціальністю Менеджмент), завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. Інститут економіки, управління та інформаційних технологій. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – 504 с.

ISBN 978-966-184-361-4

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальностей: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність»; Комп'ютерні науки освітня програма «Комп'ютерні науки»; Менеджмент освітня програма «Менеджмент та адміністрування»; Облік і оподаткування освітня програма «Облік і аудит»; Фінанси, банківська справа і страхування освітня програма «Фінанси і кредит»; Публічне управління та адміністрування освітні програми «Публічне адміністрування» та «Міське самоврядування»; Економіка освітня програма «Управління персоналом та економіка праці».

УДК 33+3.077+004](062.552)

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналі.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.
Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено*

Мітюченко В. О. Проблеми трансформації заощаджень населення в інвестиції через інститути спільного інвестування.....	344
Северюк В. В. Кредиторська заборгованість підприємства: сутність та етапи аналізу.....	352
Терещенко І. В., Святенко Ю. О. Економічна роль та сутність банківського кредиту	357
Фесик В. В. Сучасний стан розвитку системи недержавного пенсійноно забезпечення в Україні.....	363
Харламова К. С. Особливості удосконалення методики оцінки фінансової стійкості виробничого підприємства в сучасних умовах	369
Чена С. М., Шиндер В. В. Теоретичні основи функціонування механізму управління прибутком підприємства	374
Шитова Ю. О. Міжбюджетних трансфертів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальних громад	379
Швед О. С. Прогнозування банкрутства в системі антикризового управління суб'єктів підприємництва в Україні	384

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Освітня програма «Публічне адміністрування»

Бойко В. В. Порушення вимог фінансового контролю як підстава адміністративної відповідальності публічних службовців: проблемні питання нормативної реалізації та можливі варіанти їх вирішення.....	392
Журавель І. В. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень, як підстава адміністративної відповідальності публічних службовців.....	401
Ковчак А. В. Порушення обмежень щодо одержання подарунків як підстава адміністративної відповідальності публічних службовців: проблемні питання нормативної реалізації та можливі варіанти їх вирішення	406

2. Малик О. В. Концепція управління фінансовою безпекою підприємства / О. В. Малик // Соціально-економічні напрями розвитку міжнародних відносин у забезпеченні ефектів інтеграції України до ЄС : матеріали XII Міжнар. науково-практ. конференції (м. Хмельницький – м. Львів, 25–27 вересня 2016 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2016. – С. 139–142.
3. Малик О. В. Показники оцінки фінансової безпеки підприємств: критерії та детермінантні характеристики / О. В. Малик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: науковий журнал. – 2014. – № 5. – Т. 1. – С. 263–268.
4. Орлова В. В. Моделювання механізмів управління фінансовою безпекою підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.11 / В. В. Орлова; Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2008. – 200 с.

УДК 336-044.372

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В ІНВЕСТИЦІЇ ЧЕРЕЗ ІНСТИТУТИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

В. О. Мітюченко, магістр спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування освітня програма «Фінанси і кредит»
Т. П. Гудзь, к. е. н. доцент – науковий керівник

Анотація. Проаналізовано стан фондового ринку України. Охарактеризовано причини низької участі населення в інвестиційних процесах. Розглянуто проблеми функціонування інститутів спільного інвестування в Україні.

Окреслено основні напрями прискорення процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції через фондовий ринок.

Ключові слова: заощадження, інвестиції, фондовий ринок, цінні папери, інститути спільного інвестування

Abstract. Analyzed the state of the equity market of Ukraine. Described the reasons for the low participation of the population in investment processes. The article considers problems of functioning of joint investment institutions in Ukraine.

Outlines main directions of the acceleration of the process of transformation of savings into investments through the equity market.

Keywords: savings, investment, equity market, securities, collective investment institutions.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлена важливою роллю заощаджень населення у розвитку інвестиційних процесів країни та наявністю низки проблем у механізмі перетворення заощаджень в інвестиції в Україні. У країнах із розвинутою ринковою економікою заощадження домашніх господарств є основою інвестування економіки, а їх трансформацію в інвестиції забезпечує фондовий ринок. В Україні ж участь фізичних осіб в інвестиційних процесах характеризується гранично низьким рівнем. Причин цього декілька: по-перше, невеликі обсяги заощаджень населення через низький рівень доходів, по-друге, недостатня поінформованість населення стосовно переваг і недоліків купівлі-продажу цінних паперів; по-третє, вузькі можливості вибору інструментів для вкладання населенням коштів у цінні папери.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналізу процесів розвитку фондового ринку та проблем трансформації заощаджень населення в інвестиції присвячені напрацювання таких науковців, як Т. В. Майорова [3], І. П. Петренко [4], Б. І. Пшик [6], Р. В. Рак [7] та ін. В Україні протягом останнього десятиліття навіть сформувався окремий напрям наукових досліджень – щодо перетворення заощаджень населення в інвестиційний ресурс [4, с. 50]. Проте, у вітчизняній науці, з нашої точки зору, недостатньо висвітленими є прикладні питання пошуку напрямів вирішення цих проблем.

Формулювання мети. Метою статті є дослідження проблем трансформації заощаджень населення України в інвестиції через інститути спільного інвестування та окреслення напрямів розширення участі домогосподарств в інвестування національної економіки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні характеризується доволі високими темпами зростання інвестиційних можливостей населення. Тому досить актуальним є пошук

нових ефективних способів здійснення інвестицій. Основна маса заощаджень населення в економічно розвинених країнах трансформується в інвестиції через їх акумуляцію інститутами спільного інвестування (ІСІ), – корпоративними або пайовими фондами, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Механізм спільного інвестування є серйозною конкурентною альтернативою банківським вкладам, так у США кожна друга сім'я є учасником ІСІ. Інститути спільного інвестування поширені не лише в США – багато ІСІ ведуть діяльність у Європі та Азії [7, с. 142].

В Україні участь фізичних осіб в інвестиційних процесах характеризується гранично низьким рівнем. Перша і головна причина цього – невеликі обсяги тимчасово вільних коштів (заощаджень) населення через низький рівень доходів, внаслідок чого схильність до заощаджень залишається низькою.

Також існує значна недовіра до інститутів фондового ринку, зокрема інвестиційних та пенсійних фондів, страхових компаній, яка має успадковану природу та може бути подоланою лише з плином часу. Домогосподарства не зацікавлені вкладати у фондовий ринок, страхові компанії чи недержавні пенсійні фонди тому, що такі інвестиції довгострокові та не завжди гарантують збереження вартості вкладень.

Інвестиційні фонди – оптимальний варіант інвестування коштів, які об'єднують у собі можливості зростання фондового ринку і не вимагають значних фінансових затрат. Кошти окремих приватних інвесторів збираються в єдиний портфель і завдяки цьому інвестуються на більш вигідних для клієнтів умовах, ніж якби кожен з них інвестував свої кошти самостійно. Передаючи їх у довірче управління (купуючи цінні папери інвестиційного фонду), інвестор звільняється від усіх труднощів самостійного інвестування, отримує при цьому підвищену доходність порівняно з іншими інвестиційними альтернативами [3, с. 55].

Інвестиційний фонд – це інвестиційний інститут, ресурси якого утворюються за рахунок випуску власних цінних паперів і

продажу їх дрібним інвесторам з метою залучення заощаджень широких верств населення. Кошти вкладаються від імені інвесторів у цінні папери держави та інших компаній, у банківські вклади. З огляду на економічну сутність інвестиційного фонду чинне законодавство України використовує поняття «інститут спільного інвестування», пояснюючи його як корпоративний, або пайовий інвестиційний фонд, який залучає грошові кошти інвесторів для подальшого інвестування в цінні папери інших емітентів, корпоративні права і нерухомість з метою отримання прибутку [5].

В Україні вкладники інститутів спільного інвестування становлять менше 1 % населення [1]. Незважаючи на це, кількість ІСІ з кожним роком збільшується (рис. 1).

Отже, серед ІСІ у 2018 році корпоративних інвестиційних фондів налічувалось 621 одиниця, а пайових інвестиційних фондів – 1 830 одиниць

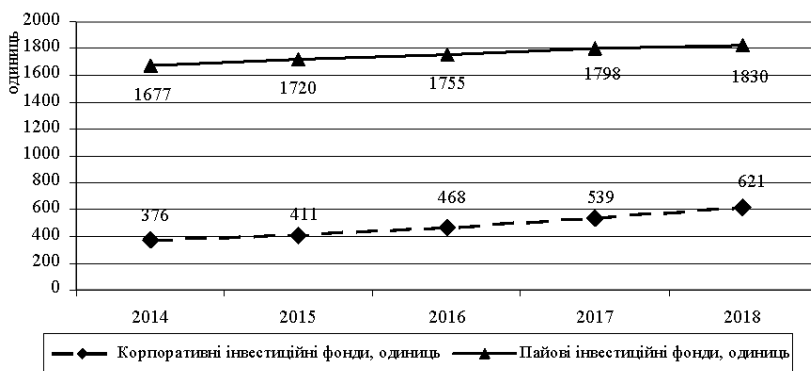

Рисунок 1 – Кількість пайових і корпоративних інвестиційних фондів в Україні в 2014–2018 рр., одиниць [1]

Науковці визначають інструменти ринку цінних паперів як потенційно перспективні об'єкти інвестицій для домашніх господарств, відмічаючи при цьому низький рівень залучення вітчизняних індивідуальних інвесторів у діяльність з купівлі-продажу цінних паперів на відкритому ринку [4, с. 55].

Важливою особливістю вітчизняного ринку спільного інвестування є значне переважання кількості венчурних інвестиційних фондів над невенчурними. У складі пайових інвестиційних фондів венчурні фонди за кількісними показниками переважали протягом усього періоду дослідження [1]. На відміну від венчурних фондів, невенчурні ІСІ, що здійснюють відкрите розміщення емітованих цінних паперів, є публічними інвестиційними інститутами. Діяльність таких інститутів спрямована на залучення до процесів спільного інвестування якнайширшого кола фізичних і юридичних осіб, які шляхом придбання цінних паперів ІСІ стають учасниками колективних інвестицій.

Фізичні особи – резиденти як інвестори найбільшу участь приймають у відкритих ІСІ, їх частка складає біля 73 % (рис. 2).

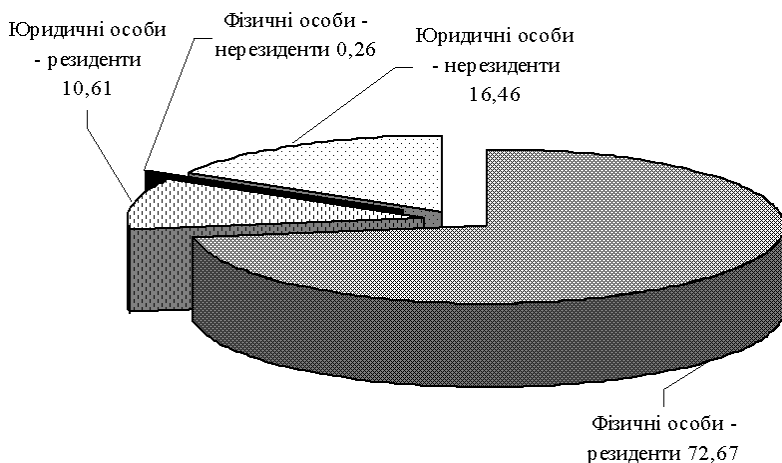

Рисунок 2 – Структура учасників відкритих ІСІ на 31.12.2018 р., % [1]

На кінець 2018 р. інвесторами всіх типів інститутів спільного інвестування було 222,4 тис. фізичних осіб, при цьому 99,1 % з них вклали кошти у відкриті або інтервальні ІСІ. Саме останні найбільш потерпають від стагнації фондового ринку, яка має місце в Україні вже тривалий час й призвела до того, що шостий

рік поспіль спостерігається чистий відтік капіталу з таких типів фондів, зниження вартості їх активів, від'ємна доходність [1]. В інтервальних ІСІ частка фізичних осіб – резидентів складає 83,18 %, у закритих (крім венчурних) ІСІ – 39,84 %. А ось у венчурних фондах цей показник дорівнює лише 7,09 % [1]. Венчурний фонд – це недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне (закрите) розміщення цінних паперів ІСІ серед юридичних та фізичних осіб.

Причиною низької частки населення у венчурних фондах є недосконалі законодавчі норми щодо обмеження суми інвестицій в цінні папери цих фондів для фізичних осіб. Згідно законодавства, фізична особа може бути учасником венчурного фонду за умови придбання цінних паперів такого фонду в кількості, яка за номінальною вартістю цих цінних паперів складає суму не менше ніж 1 500 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня 2014 року [5].

Вартість портфеля цінних паперів домогосподарств в усіх ІСІ є невисокою, вона складає біля 20 млрд грн. Для порівняння: депозити домашніх господарств на строк більше одного року складають 116,7 млрд грн [2]. Як бачимо, населення віддає перевагу банківським депозитам, які, перш за все, мають вищу доходність.

Найбільш агресивну стратегію інвестування реалізують венчурні ІСІ. Структура консолідованого портфеля цих фондів за видами вкладень подана в табл. 1.

На відміну від інших типів ІСІ, вкладення у фондові цінні папери в портфелях венчурних фондів не є пріоритетними. Першість в інвестиціях таких фондів належить іншим активам, у складі яких корпоративні права, позики та дебіторська заборгованість. Питома вага зазначених активів зросла з 76,88 % у 2014 р. до 87,1 % у 2018 р., що свідчить про поширення КУА венчурних фондів більш ризикованих стратегій інвестування. Фондові цінні папери у 2018 р. не займали й десятої частини у портфелях венчурних ІСІ.

Таблиця 1 – Структура консолідованого портфеля венчурних ІСІ в 2014–2018 рр., % [1]

Вид активу	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Грошові кошти та банківські депозити	1,44	1,43	2,89	1,33	1,2
Цінні папери,	19,14	14,27	15,84	10,93	8,48
в тому числі:					
– акції	15,05	10,43	12	7,86	5,74
– облигації підприємств	4,04	3,79	3,77	3,03	2,67
– державні цінні папери	0,05	0,05	0,07	0,04	0,07
– облигації місцевих позик	–	–	–	–	–
– інші цінні папери	–	–	–	–	–
– ощадні сертифікати банків	2,23	2,69	1,39	2,75	3,22
Банківські метали	–	–	–	–	–
Інші активи	76,88	81,61	79,88	84,99	87,1
Разом:	100	100	100	100	100

Враховуючи те, що в складі вітчизняних ІСІ і за кількістю, і за обсягами діяльності переважають венчурні фонди, можна стверджувати про домінування на ринку спільного інвестування агресивних стратегій, спрямованих на високу прибутковість інвестицій.

Надмірно швидке нарощування інвестиційних активів венчурними ІСІ та нерівномірний розвиток інших видів інституційних інвесторів небанківського типу свідчить про наявність диспропорцій у функціонуванні фінансового сектора країни. Вони полягають у домінуванні короткострокових форм інвестування, які часто мають спекулятивний характер, стрімкому та непропорційному відносно реального сектора економіки зростанні активів фінансових установ, відокремленні потоків капіталу від потоків товарів та послуг, відтягуванні капіталу з виробничої сфери у фінансовий сектор [6].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можемо констатувати, що розвиток інститутів спільного інвестування, реально доступних для населення в Україні, на даний момент перебуває

у глибокому занепаді, а тому інвестування заощаджень населення в ІСІ зараз не може розглядатись як реальна та повноцінна альтернатива банківським депозитам.

Тому спільне інвестування в нашій державі, на відміну від багатьох зарубіжних країн, зараз не є для фізичних осіб привабливим напрямом розміщення заощаджень, що, у свою чергу, на макрорівні звужує можливості такого каналу залучення суб'єктами підприємництва додаткових ресурсів, як пряме фінансування.

Для прискорення процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції необхідно удосконалювати нормативно-правову базу функціонування ринку цінних паперів, посилити вимоги до прозорості діяльності й розкриття інформації учасниками фондового ринку, розробити довгострокову програму інформаційного забезпечення та популяризації інвестицій на ринку цінних паперів серед населення.

Необхідно також вирішити питання щодо пільгового оподаткування інвесторів, які вкладають кошти в ІСІ на тривалий період, спростити процедури оформлення придбання цінних паперів в інститутах спільного інвестування.

Перспективою подальших досліджень є детальне вивчення та удосконалення механізму трансформації заощаджень фізичних осіб в інвестиції через інвестиційні фонди.

Список використаних інформаційних джерел

1. Аналітичні матеріали Української асоціації інвестиційного бізнесу за 2014–2018 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua> (дата звернення: 15.09.2019 р.). – Назва з екрана.
2. Звіт про фінансову стабільність НБУ у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2019 р.). – Назва з екрана.
3. Майорова Т. В. Проблеми трансформації заощаджень в інвестиції на фінансовому ринку України / Т. В. Майорова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 6. – С. 11–17.

4. Петренко І. П. Трансформація заощаджень населення в інвестиції: досвід та проблеми в Україні / І. П. Петренко // Економіка України. – 2014. – № 3(628). – С. 50–61.
5. Про інститути спільного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України від 5.07.2012 № 5080–VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення: 02.09.2019 р.). – Назва з екрана.
6. Пшик Б. І. Сучасні проблеми розвитку ринків небанківських фінансових послуг в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Б. І. Пшик // Ефективна економіка. – 2017. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5759> (дата звернення: 08.09.2019 р.). – Назва з екрана.
7. Рак Р. В. Розвиток фондового ринку та проблеми трансформації заощаджень населення в інвестиції / Р. В. Рак, А. В. Цуркан // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 2(2). – С. 141–144.

УДК 657

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ АНАЛІЗУ

В. В. Севрюк, магістр спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування освітня програма «Фінанси і кредит»
М. Б. Чижевська, к. е. н., доцент – науковий керівник

Анотація. Автором обґрунтовано сутність поняття «кредиторська заборгованість», розглянуто основні методи аналізу кредиторської заборгованості підприємства.

Ключові слова: кредит, кредитування, заборгованість, кредиторська заборгованість, аналіз кредиторської заборгованості.

Abstract. The author substantiates the essence of the concept «payables of the enterprise», discusses the basic methods analysis of payables of the enterprise.

Key words: credit, lending, debt, accounts payable, analysis of accounts payable.

Постановка проблеми. Кредиторська заборгованість для багатьох компаній є вже звичним явищем. Не дивлячись на те, що